

הוספה
מיוחדת

עמ' כג

לפרשת עזבתי

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרל"ב

ערש"ק פרשת ויקהל-פקודי ה'תשע"ח

מי הקריב הקרבנות ביום השמיני?

אחדות בכחו של משה

איסור בניית בית ל'ה' חוץ לירושלים

ניצול הכשרונות לקדושה

אור
החסידות

פתח דבר

בעז"ה.

לקראת שבת קודש פרשת ויקהל־פקודי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרלב), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על־אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה..... מקרא אני דורש

מי הקריב הקרבנות ביום השמיני?

מנא לן שמשה הקריב את קרבן התמיד בשבעת ימי המילואים? / מה החידוש בזה שהקטירו הקטורת "שחרית וערבית"? / "שקוט בדברי רש"י אודות עבודת משה בשמיני למילואים

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ו עמ' 225 ואילך)

ח..... פנינים עיונים וביאורים קצרים

זמן מלאכת המשכן ב"ששת ימים" / מ"בנה של מרים" ע"מבני השפחות

ט..... יינה של תורה

אחדות בכוחו של משה

הפיכת בני ישראל למציאות של "קהל" / בחינת "משה" שבכל אחד מישראל / אחדות בגשמיית וברוחניות / מתי יש "אהבה ואחוה אמתית"?

(נ"פ תורת מנחם חל"ט עמ' 200 ואילך)

יב..... פנינים דרוש ואגדה

בין הקהלה לאסיפה / כוחה של מסירת נפש

יג..... חידושי סוגיות

איסור בניית בית ד' חוץ לירושלים

יפלפל במה ששינה מן הש"ס במקור איסור הקרבה בבמות משנבנה מקדש בירושלים, ויסיק דהעדיף פסוק שממנו מקור גם לאיסור עצם בניית בית חוץ לירושלים / ידון במקור איסור זה

(נ"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 466 ח"ב; ח"ט עמ' 145 ח"ב; 47)

יז..... תורת חיים

החובה והזכות לנצל את הכשרונות במידה המלאה והסיוע הניתן לכך מלמעלה
כ"ה תהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא - בשביל המשכן ובשביל בית המקדש (פקודי לט, כד. שמות רבה רפ"ה)

כ..... דרכי החסידות

נטיילת ידיים בעבודת ה'

נישם את הבר בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים לקרבה מכאן אמרו תיכף לנטילת ידיים ברכה (פקודי מ, ל. לקח טוב)

כג..... הוספה - שיחות קודש

עיקר העיסוק - בחינוך ילדיו שלו

לקט דברות קודש אודות חשיבות ההשתדלות בחינוך הילדים

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

מי הקריב הקרבנות ביום השמיני?

מנא לן שמשוה הקריב את קרבן התמיד בשבעת ימי המילואים? / מה החידוש בזה שהקטירו הקטורת "שחרית וערבית"? / שקו"ט בדברי רש"י אודות עבודת משה בשמיני למילואים

בפרשתנו (מ, א ואילך) בא ציווי הקב"ה אל משה – בדבר הקמת המשכן על ידו:

"ביום החודש הראשון, באחד לחודש, תקים את משכן אהל מועד. ושמת שם את ארון העדות, וסכות על הארון את הפרוכת. והבאת את השולחן וערכת את ערכו, והבאת את המנורה והעלית את נרותי".

וכאן בא הציווי בדבר העמדת המזבחות – המזבח הפנימי והמזבח החיצון:

"ונתתה את מזבח הזהב לקטורת, לפני ארון העדות. . ונתתה את מזבח העולה, לפני פתח משכן אהל מועד" (והכתוב ממשיך ומפרט פעולות נוספות שמשוה ה' צריך לעשות כחלק מהקמת המשכן: משיחת הכלים וכו').

ונראה לכאורה, שמשוה נדרש רק להעמיד – "ונתתה" – את המזבחות, ותו לא; אמנם בהמשך הפרשה מסופר כיצד משה קיים בפועל את ציווי ה' אליו והקים את המשכן על כל פרטיו, ושם מסופר על פעולות נוספות:

"וישם את מזבח הזהב באהל מועד לפני הפרוכת. ויקטר עליו קטורת סמים" (מ, כו-כז); "ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד, ויעל עליו את העולה ואת המנחה" (מ, כט).

והיינו, שלא הסתפק משה בעצם שימת המזבחות במקומם, אלא המשיך והקטיר קטורת (על המזבח הפנימי) והעלה את קרבן התמיד (על המזבח החיצון).

אמנם כיון שבכתוב נראה (כנ"ל) שלא נצטווה משה אלא בהעמדת המזבחות בלבד, מפרש הרשב"ם (ועוד מפרשים) שאכן הפעולות של "ויקטר עליו קטורת" ו"ויעל עליו

את העולה ואת המנחה" לא נעשו על ידי משה – אלא על ידי אהרן הכהן, שהוא זה שהתמנה לשרת בקודש ולקיים את סדרי הקרבנות והקטורת מדי יום ביומו.

ב. אמנם בפירושו על התורה נקט רש"י שהי' זה משה שהקריב הקרבנות אז; וזה לשונו:

"ויעל עליו וגו' - אף ביום השמיני למילואים, שהוא יום הקמת המשכן, שימש משה והקריב קרבנות צבור, חוץ מאותן שנצטוו אהרן בו ביום".

והיינו, שהיו אמנם קרבנות מיוחדים שהקריב אהרן אז (כמו במפורש בתחילת פ' שמיני), אך את הסדר הרגיל של "קרבנות ציבור" – הנעשה מדי יום ביומו – עשה משה (ורק למחרת החל הסדר הרגיל, שאהרן ובניו הם שמקריבים).

ויש להבין, מה באמת הכריחו לרש"י לפרש כן, שמשה הוא זה שהקריב (שהרי המשמעות הפשוטה אינה כן, ואפילו רש"י עצמו בפירושו לש"ס (ובחס יט, ב) נקט שאהרן הקריב)?

עוד צריך ביאור באריכות לשונו – "אף ביום השמיני למילואים, שהוא יום הקמת המשכן, שימש משה והקריב קרבנות ציבור"; לכאורה הי' לרש"י לומר בקיצור: "משה הקריב", ולמה הוצרך להאריך בביאור מהותו של יום?

ג. ונראה לומר, שרש"י דייק בלשון הכתוב "ויעל עליו את העולה ואת המנחה" – בה"א הידיעה, היינו שהעולה והמנחה הם מאותו סוג הידוע:

הנה לפני הקמת המשכן, שהיתה בא' ניסן, היו "שבועת ימי המילואים" שבהם חנך משה את המשכן ואת אהרן ובניו לכהונה, ומפורש בכתוב שבימים אלו משה הוא ששימש בכל עבודות הכהונה (כי אהרן ובניו לא נתקדשו עדיין בשלימות), ובימים אלו הקריב משה גם את קרבן התמיד, "עולה ומנחה".

[בגור ארי' פ' שמיני (ט, כג) כתב, שבשבועת ימי המילואים "לא הקריב אלא קרבנות השייכים למילואים (הקרבנות המיוחדים לימים אלו – המנויים בפ' תצוה ובפ' צו), ולא הקטורת שהיא קבועה לדורות, כמו שלא הקריב התמידים".

אבל לפי פשוטו של מקרא" ברור שכן הקריב אז משה את קרבן התמיד, שהרי בפ' תצוה מפרט הכתוב את הסדר המיוחד לימי המילואים, וממשיך שם: "וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד וגו'" (כט, לה) – ומשמע להדיא שזהו המשך אחד, והיינו, שעשיית התמיד התחילה כבר בשבועת ימי המילואים. וכן מבואר בדברי רש"י בפ' פינחס (כח, ד)].

ובכן, מזה שהכתוב מדייק כאן "העולה" ו"המנחה" בה"א הידיעה, מובן שמדובר

כאן על העלאה של אותה "עולה" ו"מנחה" הידועה לנו משבעת ימי המילואים, שהיא קרבה (לא על ידי אהרן, כפי הסדר הרגיל בכל הימים שלאחר מכן, אלא) על ידי משה; וזהו מה שמפרש רש"י: "אף ביום השמיני למילואים". שימש משה – שמלשון הכתוב מובן ש"העולה" ו"המנחה" היו המשיך לאותם עולה ומנחה ידועים שקרבו על ידי משה בשבעת ימי המילואים, ומזה ש"אף ביום השמיני" הקריב משה (ורק למחרת, ביום התשיעי, החל הסדר הרגיל שאהרן מקריב הקרבנות תמידין כסדרן).

ד. והנה לפי הנ"ל יש לנו רא'י שמשה הוא שהקריב התמיד – "העולה" ו"המנחה", אך עדיין לא הוכחנו: מי הוא שהקטיר את הקטורת באותו יום?

וכד דייקת בלשון רש"י שכתב "שימש משה והקריב קרבנות ציבור" – משמע שכוונתו בזה לכלול גם את הקטרת הקטורת, שאף היא בכלל זה (ראה רש"י תשא ל, טו. ולהעיר מלשון הכתוב נשא ז, ג, ז, יג-יד).

ונראה לבאר בפשטות, שהיות ולגבי קרבן התמיד מוכח מלשון הכתוב שמשה הוא שהקריב, הרי שוב אין סברא לחלק בין העבודות, ולכן למד רש"י שמשה גם הקטיר את הקטורת באותו היום (אף שאין לזה הוכחה מלשון הכתוב ממש).

ולהוסיף, שמה שפירשנו בשיטת רש"י – שהקטרת הקטורת באותו יום היתה על ידי משה – מדויקת בפירוש רש"י עה"פ "ויקטר עליו קטורת", וז"ל: "שחרית וערבית, כמו שנאמר 'בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות וגו'":

אם נפרש שהכוונה ב"ויקטר עליו קטורת" היא לאהרן, שהוא שהתחיל להקטיר הקטורת כחלק מעבודת הקודש כסדרה – אינו מובן מה בא רש"י לחדש בזה שהוא הקטיר "שחרית וערבית", בשעה שבפ' תצוה מפורש הדבר להדיא (ל, ז-ח): "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה", ופשוט מעצמו שאהרן קיים מצוה זו ככתבה וכלשונה, מדי יום ביומו;

אולם לפי דרכנו אתי שפיר, שכיון ש"ויקטר עליו קטורת" מתייחס למשה, שהוא זה שהקטיר באותו יום בתורת חידוש (בהמשך להחידוש של שבעת ימי המילואים וכו'), הרי ה' יכול להיות קס"ד שהוא הקטיר רק פעם אחת וכיו"ב, ועל זה משמיע רש"י ומחדש שבאותו יום קיים משה את ההקטרה כתיקונה – "שחרית וערבית". ודו"ק.

[ויש עוד להאריך בכ"ז, וראה גם במשנ"ת במדור זה לש"פ תצוה השתא, עיי"ש].

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מ"בנה של מרים" ל"מבני השפחות"

ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור
למטה יהודה

חור, בנה של מרים ה'
(לה, ל. רש"י)

הקשו המפרשים (גו"א, דברי דוד, ועוד), הרי חור
כבר נזכר בתורה לעיל כמה פעמים (בשלח יז, י. שם,
יב. משפטים כד, יד), וכבר פירש רש"י שם דחור "בנה
של מרים היי", וא"כ למה חזר על זה רש"י כאן?
ועוד, מהו ההכרח לומר שהכתוב מייחסו לחור
להיותו בנה של מרים, הלא אפשר לומר שזהו
מפני מעלתו של חור עצמו?

ויש לומר הביאור בזה בפשטות:

פירוש רש"י "חור בנה של מרים היי" אינו
דיבור בפני עצמו אלא הוא התחלת פרש"י
שלאחרי זה על הפסוק "הוא ואהליאב בן אחיסמך
למטה דן", דפירש רש"י "ואהליאב, משבט דן מן
הירודין שבשבטים מבני השפחות והשווהו המקום
לצלאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים
לקיים מה שנאמר ולא נכר שוע לפני דל".

והיינו, שדברי רש"י אלו מתחילים ב"חור
בנה של מרים היי", ובא בזה לאור כוונת הכתוב
בהזכרת יחוסם של צלאל ואהליאב, שהוא
להדגיש הריחוק שביניהם, שבצלאל הוא "מגדולי
השבטים" ואהליאב "מן הירודין שבשבטים",
ומכל מקום "השווהו המקום לצלאל".

ולכן פירש כאן רש"י ש"בנה של מרים היי" –
"להודיע גודל יחוסו כו' בין מצד האב בין מצד
האם" (משכיל לדוד פרשתנו כאן). ויתירה מזו, כמו
שאהליאב הוא "מן הירודין שבשבטים" מצד יחוס
האם – "מבני השפחות", כך גם גודל היחוס של
צלאל הוא לא רק מצד האב אלא גם מצד האם –
"בנה של מרים היי".

(ניצ' לקוטי שיחות חל"א עמ' 211 ואילך)

זמן מלאכת המשכן ב"ששת ימים"

ששת ימים תיעשה מלאכה וביום
השביעי יהי לכם קודש שבת גו'

ששת ימים – הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת
המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת
(לה, ב. רש"י)

לכאורה יש להקשות, אם טעם הבאת ציווי
השבת כאן הוא להורות שאין מלאכת המשכן
דוחה את השבת, הרי לזה ה' מספיק אם ה' כתוב
רק ש"יום השביעי" הוא יום השבת, ומדוע מקדים
הכתוב גם "ששת ימים תיעשה מלאכה"?

ויש לומר הביאור בזה:

"ששת ימים" אין משמעו רק ששה ימים
נפרדים, אלא יש בו גם המשמעות של תקופה
"אחת", יחידת זמן הכוללת "ששת ימים". וכמו
שמפרש רש"י (אמור כג, ח) "כל מקום שנאמר
'שבעת' – שבוע של ימים. וכן כל לשון 'שמונת',
'ששת' כו'". והיינו, שבזה שהכתוב אומר "ששת
ימים תיעשה מלאכה" בא להגדיר ולקבוע שאין
כאן רק איסור מלאכה בשבת, אלא גם קביעת
זמן מיוחד של "ששת ימים" – ימי החול – שרק
בהם הותרה עשיית מלאכה. ונמצא, שיש כאן
שני "זמנים", ששת ימים המותרים במלאכה, ויום
השבת האסור במלאכה.

ומעתה יובן מה שנאמר כאן "ששת ימים
תיעשה מלאכה" כי בזה מבואר הטעם לזה שאין
מלאכת המשכן דוחה את השבת, דאין זה רק מפני
שהשבת אסורה במלאכה, אלא מפני שהגדיר
הכתוב זמן עשיית מלאכה לששת ימי החול בלבד,
ובמילא אינה דוחה את השבת, כי אין השבת
זמן מלאכה אלא ששת ימי החול בלבד.

ויומתק עפ"ז מה שפירש רש"י דבריו על "ששת
ימים" ולא על "ביום השביעי" אף שתוכן פירושו
הוא על "אזהרת שבת", כי לפי הנ"ל דווקא תיבות
"ששת ימים" מבארות הטעם להלכה שבפירושו.

(ניצ' לקוטי שיחות חזו"ע עמ' 242 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

אחדות בכוחו של משה

הפיכת בני ישראל למציאות של "קהל" / בחינת "משה" שבכל אחד מישראל / אחדות בגשמיות וברוחניות / מתי יש "אהבה ואחוה אמיתית"?

בכדי למסור לישראל את ציווי המשכן, הקהיל משה "את כל עדת בני ישראל" (ריש פרשתנו). אמנם, לא מיד מסר להם משה את הציווי "קחו מאתכם תרומה לה' וגו'". אלא פתח בציווי שמירת השבת "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהי' לכם קדש שבת שבתון לה' וגו'".

והנה, סיבת מה ש"הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן", היא "לומר שאינו דוחה את השבת" – שאין עשיית ובניית המשכן דוחה את איסור מלאכה בשבת (רש"י). אבל יש לתמוה בדבר זה: תינח מה שמצווה הכתוב "וביום השביעי יהי' לכם קודש שבת שבתון", אך מה נחוץ לכתוב כאן גם "ששת ימים תעשה מלאכה"?

הפיכת בני ישראל למציאות של "קהל"

משמעות התיבה "ויקהל" אינה מלשון אסיפה בלבד, אלא הפיכת הנאספים למציאות של קהל אחד. וכפי שמצינו בגמרא (יבמות נז, א) ש"קהל גרים לא אקרי קהל", ולכאורה הלא בוודאי יכולים גרים להתאסף ולהתקבץ אל מקום אחד. אלא שמכל מקום אינם יכולים להתאחד למציאות של "קהל" אחד, והרי הם אסיפה של יחידים. וכמו כן עניין "ויקהל משה" פירושו שמשה רבנו הקהיל את כל בני ישראל והפכם למציאות של קהל אחד.

וצריך להבין, מדוע הוצרך משה להקהיל את כל בני ישראל בשביל ציווי עשיית המשכן. ולכאורה, אם צריך משה להודיעם את פרטי ציווי השי"ת די לו בכך שיאספם למקום אחד – "ויאסוף משה", ומהו ההכרח ל"ויקהל משה" דווקא?

ביאור הדבר:

תכלית תרומת המשכן ובנייתו, הוא מה שתתקיים הבטחת השי"ת "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח). וכאשר אומר השי"ת "ושכנתי", אין הפירוש רק שיהי' שם איזה גילוי אור וזיו משכנתו ית', אלא שישכון שם הבורא ית'ש בכבודו ובעצמו!

וכפי שמצינו במדרש (תנחומא נשא טז) שתכלית בריאת העולם היא מה שנתאוהה הקב"ה שתהי' לו "דירה בתחתונים", ודבר זה התקיים בשעת בניית המשכן. והנה, עניין "דירה" אינו מקום שבו האדם מגלה איזה כח מכוחותיו או שמשפיע שם השפעה מסוימת. בדירה גר האדם עצמו, ומתגלה כפי שהוא. וכך גם בעניין ה"דירה בתחתונים", שהקב"ה שורה במשכן כפי שהוא בעצמותו ללא העלמים וללא צמצומים.

והנה, השי"ת הוא "אחדות פשוטה" ואין שייך בו ח"ו שום עניין של חילוקים ודרגות. ועל כן, כהכנה לכך שתשרה "אחדות הפשוטה" במשכן, הוצרכו בני ישראל לפעול בעצמם מעין זה, ולהפוך עצמם גם כן למציאות אחת, בהתאחדות גמורה – "קהל".

בחינת "משה" שבכל אחד מישראל

את עניין ה"קהל" שנפעל בבני ישראל, לא עשו בני ישראל בכח עצמם לבד, אלא הי' זה מכוחו של משה – "ויקהל משה".

עניינו של משה רבנו הוא עניין הענווה והביטול, כפי שאמר "ונחנו מה" (בשלח טז, ז-ח). וכמו כן יש בכל אחד מישראל בחינת משה (ראה תניא פמ"ב) שהוא הכח לפעול בעצמו ביטול וענווה, ודווקא על ידי הביטול העצמי יכולים להגיע לאחדות גמורה, ועד למציאות אחת של "קהל".

כי כאשר אדם מרגיש עצמו למציאות חשובה, הרי מציאות זולתו סותרת למציאותו. האדם אינו סובל מציאות שחוץ הימנו, ואינו מסוגל לתת מקום למציאות אחרת מלבד מציאותו העצמית. אבל כאשר מבטל מציאותו, אז יכול להעלות בקודש ולהתאחד עם יהודי אחר.

וזהו עניין "ויקהל משה" – שעל ידי בחינת משה שבכל אחד מישראל, יכולים לבוא ולעלות להתאחדות גמורה של "קהל", וכל זה כהכנה לבניין המשכן והשראת השכינה – "אחדות הפשוטה".

אחדות בנשמיות וברוחניות

והוראה נפלאה מלמדת התורה בעניין התאחדות זו, בכך שהקדימה את הציווי "ששת ימים . . . וביום השביעי" לציווי עשיית המשכן.

כאשר מתאחד יהודי עם רעהו, יכול הוא להעלות בדעתו שאין ההתאחדות צריכה

להקיף את כל ענייני הגשמיים והרוחניים, כי יש מצבים ועניינים שבהם אין מתאימה ונחוצה כלל התאחדות, ושני אופנים בטעות זו:

א. יש מי ששוגה בדעתו, ומחשב שכל עניין ההתאחדות בין בני ישראל היא רק בעניינים של "שבת", בענייני עבודת הבורא ית"ש. בעניינים אלו אין חשש שחברו יגזול ממנו את השגותיו הרוחניות, וממילא ביכלתו להתאחד עמו ללא חשש.

אמנם, בעניינים גשמיים אינו יכול להתאחד עם זולתו, שהלא יכול חברו להשיג את גבולו ולפגוע בפרנסתו. ועל כן מוטב שבעניינים גשמיים ישאר כל אחד מציאות נפרדת בפני עצמו, ואין צורך בהתאחדות.

ב. יש מי שטועה לומר להיפך: מילא ב"ששת ימים תעשה מלאכה", יש מקום שיתאחד יהודי עם רעהו. אבל ביום השביעי, יום רוחני של תורה ועבודה, אין מקום לעניין של אחדות. ביום קדוש זה צריך היהודי להתנתק מסביבתו ולהתעסק בתורתו ועבודתו – הוא והשי"ת בלבד.

ועל כך מורה תורה ומצווה, ש"ויקהל משה" הוא גם בעניינים השייכים ל"ששת ימים תעשה מלאכה", וגם בעניינים רוחניים של "ביום השביעי יהי" לכם קודש".

מתי יש "אהבה ואחוזה אמתית"?

שני עניינים אלו באחדות ישראל – בעניינים גשמיים ובענייני עבודת ה', נובעים מבחינת "משה", ומעניין ה"ביטול":

איתא בתניא (פרק לב) שאחדות אמתית יכולה לבוא רק כאשר אין האדם מרגיש את מציאותו הגשמית, והעיקר אצלו הוא עניין הרוחניות ועבודת ה'. כי "העושים גופם עיקר ונפשם טפלה" הרי אצלם העיקר הוא תועלת גופם הגשמי, ועל כן "אי אפשר להיות אהבה ואחוזה אמתית ביניהם, אלא התלוי בדבר לבדה".

ולעומת זאת, כאשר על ידי הביטול (המבואר בפרקים הקודמים בתניא שם) "גופו נמאס ומתועב אצלו", והעיקר אצלו הוא הרוחניות, ממילא עניינים גשמיים אינם תופסים אצלו מקום, ויכול להתאחד עם חברו בענייני "ששת ימים תעשה מלאכה", מבלי שיתירא פן ישיג גבולו.

ומאידך, כאשר ענייני הגשמיות אינם תופסים מקום אצל האדם, הרי גם אין שייך שהאדם ירגיש עצמו מעולה ומנושא על חברו. כי כאשר הרוחניות והנשמה הם העיקר, הנה "הנפש והרוח מי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן באלקים חיים". וממילא הרי הוא מבטל עצמו בפני חברו, ואינו מתנשא עליו, וביכלתו להתאחד עמו.

וכאשר מתאחדים בני ישראל בינם לבין עצמם – "ויקהל", על ידי בחינת "משה" שבהם, ואחדות זו מתבטאת הן בענייני "ששת ימים" והן בענייני "יום השביעי", הרי בזה הם מכשירים עצמם לקבל את גילוי אחדותו הפשוטה במשכן ומקדש.

פנינים

דרוש ואגדה

כוחה של מסירת נפש

ויעש בצלאל את הארון

לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר
חכמים נקראת על שמו
(זו, א)

יש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

כח המסירת נפש הוא כח הכי נעלה של האדם, ובא מעומק ופנימיות נשמתו, כמובן בפשטות. אמנם, תכלית השלימות היא שכח נעלה זה של האדם יפעל על כל חלקי וכוחות האדם, שבכל פעולה שהאדם עושה יהי ניכר שעושה כן מכח המסירה ונתינה שיש לו להקב"ה עד כדי מסירת נפש. וזהו "לפי שנתן נפשו על המלאכה" – שגם ב"מלאכה" שהוא כח המעשה של האדם, הכח הכי תחתון, הי' ניכר "שנתן נפשו" – פעולת המסירת נפש.

ועל ידי שבכל כחות האדם ניכר שפועלים מכח תנועת המסירת נפש, הרי זה פועל עליו ו"יתרון" בכל כח, שנתעלית ופועלת באופן נעלה יותר. וזהו "יותר משאר חכמים", שעל ידי "שנתן נפשו" נפעל "יתרון" בכל כחות בצלאל, עד ל"חכמים" – כח החכמה, הכח הכי נעלה של האדם, וגם כח זה נתעלה על ידי עבודת "שנתן נפשו".

והטעם לזה שמסירת נפש פועלת עליו גדול כל כך הוא משום ש"נקראת על שמו", ש"קריאה" הוא מלשון "המשכה", וכאדם הקורא לחבירו, שעי"ז פונה אליו הנקרא. והאדם בעבודת המסירת נפש "קורא" ו"ממשיך" – "על שמו", ד"שמו" מורה על בחינה גבוהה מאוד של הקב"ה – בחינת ה"כתר" – שנעלית היא מכל הספירות הקדושות (לקו"ת פקודי ז, ד), ומכיון שעבודת המסירת נפש "קוראת" בחינת "על שמו", לכן היא פועלת באופן כל כך נעלה, עד שמעלה היא את כל כוחות האדם.

(עי' לקו"ת שיחות ה"א עמ' 166 ואילך)

בין הקהלה לאסיפה

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל

והוא לשון הפעיל שאינו אוסף אנשים בדים אלא הן
נאספים על פי דיבורו
(לה, א. רש"י)

יש לעיין הרי לשון הכתוב הוא "ויקהל משה", ואם כן הו"ל לרש"י לכתוב "שאינו מקהיל אנשים" ו"הן נקהלים", ומדוע משנה מלשון "הקהלה" ללשון אסיפה?

ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

ההבדל בין "הקהלה" ל"אסיפה" הוא דאסיפה פירושה קיבוץ של יחידים, אך "קהל" הוא כשהנאספים נהפכים למציאות של "קהל" אחד (ראה לעיל מדור "יינה של תורה" באריכות). והיינו, ש"קהל" מורה על אחדות אמיתית בין אחד לרעהו, כאשר מתאחד כל כך עם השני, עד שמאבד ומבטל לגמרי את מציאותו הפרטית ונהפך להיות דבר אחר – "קהל". אך "אסיפה" הגם שגם היא מורה על אחדות בין שני אנשים, אולם אחדות זו אינה נעלית כ"כ, אלא כל אחד מהמתאחדים עדיין מרגיש את עצמו לאדם פרטי ונפרד, ושייכותו לשני היא רק בזה שנמצאים שניהם באותו מקום.

ובסגנון אחר, "אסיפה" מורה על אחדות בין שני אנשים שמתאחדים רק בפעולותיהם, ו"קהל" מורה על אחדות כזו שגם בהרגשת המתאחדים אינם שונים איש מרעהו אלא הם דבר אחד ממש – "קהל".

ומעתה, לשון הכתוב "ויקהל משה" בא להורות שתכלית ושלימות האחדות היא כאשר המתאחדים נהפכים ל"קהל" ודבר אחד ממש, אמנם, רש"י המפרש "פשוטו של מקרא", בא להורות דרכי העבודה, ומפרש שבקירוב ואיחוד שני אנשים יש לעבוד מן הקל אל הכבד, ולכן הדרך לבוא ל"ויקהל" היא על ידי שיתחיל תחילה בעבודת ה"איסוף", ועל כן "פירוש" ויקהל הוא "איסוף" כי מעבודת ה"איסוף" יעלה ויבוא אדם לשלימות ה"ויקהל".

(עי' לקו"ת שיחות ה"ז עמ' 217 ואילך)

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

איסור בניית בית לה' חוץ לירושלים

יפלפל במה ששינה מן הש"ס במקור איסור הקרבה בבמות משנבנה מקדש בירושלים, ויסיק דהעדיף פסוק שממנו מקור גם לאיסור עצם בניית בית חוץ לירושלים / ידון במקור איסור זה

ט) "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה" – "מנוחה זו שילה [שגם בימי משכן שילה נאסרו הבמות, כמבואר במתני], נחלה זו ירושלים. . . ר"ש אומר מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה ואומר זאת מנוחתי עדי עד כו". וראה פרש"י במתני גבי ירושלים: "והיא היתה מנוחה, וכתוב כי לא באתם עד עתה וגו' כלומר [כלשון הכתובים בפרשה שם "לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום איש כל הישר בעיניו, כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה גו' ועברתם את הירדן גו' והי' המקום אשר יבחר ה' א בו גו' שמה תביאו גו' עולותיכם וזבחיכם גו' השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה", פירוש]: כשתעברו את הירדן לא תקריבו בבמות ככל אשר אנחנו עושים פה היום. . . ועברתם את

ז"ל הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"ג: "כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן, ואין שם בית לדורי דורות אלא בירושלים בלבד ובהר המור"י שבה, שנאמר (דברי הימים א כב, א) ויאמר דוד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל, ואומר (תהלים קלב, יד) זאת מנוחתי עדי עד".

ו"פום ריהטא הי' נראה דמיירי כאן לענין איסור הקרבה בבמה המבואר במתני ריש פרק בתרא דזבחים, דעד שנבנה המקדש בירושלים עתים שהיו הבמות מותרות ועתים שהיו אסורות, אבל "באו לירושלים נאסרו הבמות ולא הי' להן היתר, והיא היתה נחלה", ובכרייתא שם קיט ע"א יליף לה מקרא דפ' ראה (יב,

שפיר יביאנו מבלי התחשב אם הנפקותא דטעם זה בהלכות אחרות או באגדות אינה כמסקנת חז"ל וכיו"ב (ועיי"ע לקו"ש ח"ו ע' 299 ואילך בשו"ג, ואכ"מ);

אבל מכל מקום בנדו"ד עדיין הא גופא טעמא בעי, מהי אכן מעלתם ופשיטותם של הכתובים שבחר הרמב"ם להביא יתר על מקור מפורש בתורה לאיסור ואזהרה זו (ועיי' לקו"ש ח"ט ע' 532).

אולם כד דייקת שפיר, פשטות לשון הרמב"ם, שהקדים "נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה" משמע שכוונתו (לא לאיסור הקרבה בבמות, כ"א) שאסור לבנות "בית לה" אלא בירושלים (ועיי' הר המור"ע על הרמב"ם כאן). אלא שגם לא השמיט מהלכותיו איסור הבמות דמתני' דזבחים, ואח"כ מוסיף ענין שני בפ"ע - דאסור נמי "להקריב בהן קרבן" [ודו"ק דכתב "להקריב בהן" (בהמקומות) ולא "בו" (בהבית), והלשון מורה היטב שלא בא ביחד עם ענין הראשון, כאיסור אחד ארוך "לבנות בהן" (במקומות שחוץ לירושלים) בית ולהקריב בו קרבן", אלא ב' איסורים נשנו כאן - איסור לבנות במקומות אחרים בית, וכן איסור להקריב במקומות אחרים קרבן בלא בית, והיינו איסור במות].

ומעתה יתבאר בטוב טעם מה שבחר הפוסקים הנ"ל, ובהקדים דכשמוכא פסוק שני בלשון "ואומר" הדבר מורה שעיקר הראי' היא הכתוב הראשון לבדו, והכתוב השני לא בא אלא לתוספת הסברה וטעם הנצרכים (ולא שעצם היסוד והמקור הוא משני הכתובים ביחד באופן ד"זה וזה גורם"). וכלשון הרגיל בש"ס גבי "ואומר"

הירדן וישבתם בארץ, היינו לאחר ירושה וישיבה, והי' המקום וגו' השמר לך וגו', והיינו איסור הבמות".

ולפכ"ז יל"ע על הרמב"ם אמאי העדיף שלא להביא הכתובים דפרשת ראה דמיני' ילפינן לה דמירושלים ואילך אסורה הבמה, ובחר להזכיר כאן דווקא כתובים אחרים לענין זה.

ואם כי כידוע מכללי הרמב"ם אין דרכו לדייק להביא דוקא הכתוב שבש"ס, כמ"ש ביד מלאכי (כללי הרמב"ם ס"ד) דדרכו "ליקח הדרש היותר פשוטה . . ולפעמים מביא פסוק שלא נזכר בגמרא כלל מאחר שהוא מבואר יותר", עיי"ש שמנה כעומר גרנה כו"כ דוגמאות בספר היד (ועיי' לקו"ש ח"ב ע' 189 דכלל זה אינו זקוק לביאור נוסף בכל מקום ומקום, וסברא כללית היא, כי אף שלכאור' יש להקשות דאם טעם פשוט ומבורר הוא יותר אמאי לא הביאו גם הש"ס גופא מאותה הסיבה, אלא זהו לפי שסדר הרמב"ם הוא פסקי דין והלכות, ובאופן שמחולקים כ"א למדור בפ"ע כו', משא"כ הש"ס שבלול הוא מכל (היינו שיש שדין מעורב בהלכה והלכה מעורבת באגדה וכו', ועוד זאת, שיש בש"ס הן עצם פסקי הדין והן הסברת והטעמת גדרי הענינים וכו'). ולהכי הש"ס נמנע מהבאת טעם אף אם אין ממנו נפקותא לדינא בהלכה זו עצמה, כל זמן שיתכן ממנו נפקותא למקום אחר דלא כהלכתא, או אף שיש מזה נפקותא באגדה שאינה לדעת הש"ס כו', משא"כ הרמב"ם אין נוגע לו אלא השייך להלכה דידן, וכשבהלכה דידן יש טעם אחר פשוט יותר

להלן פ"ו הט"ז דקדושת מקום המקדש אינה בטלה לעולם כו', לכן "זאת מנוחתה" ולא במק"א, שאא"פ לבנות "בית לה" רק בירושלים לבד.

[ועוד י"ל בזה, דבא הדבר לחדד יותר הראי' שמן הכתוב הראשון. כי הנה אף הלשון "זה מזבח לעולה לישראל", שמא אין הכוונה לדייק ביחס למקומו של המזבח אלא הכוונה היא כדפירשו חז"ל בשאר מקומות שנאמר "זה" או "זאת" וכיו"ב ("החודש הזה", "זאת החי", ועוד) דהכוונה היא שצריך להקפיד בענין השייך לגוף הדבר עצמו (ולא בנוגע למקומו וכיו"ב, שהוא ענין ופרט שאינו גוף הדבר עצמו), היינו דנאמר שכוונת ההוראה היא שמכאן ואילך כל מזבח שייבנה צ"ל כמזבח זה, רבוע וארכו כרחבו וכו' (עיי' ברמב"ם להלן פ"ב הי"ז ועוד). ולהכי נצרך גם להכתוב "זאת מנוחת עדי עד", להשמיענו ולבארנו הפירוש הנכון בהוראה ד"זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח גוי", דלא נפרש שאין הכוונה לענין קביעות המקום, אבל "זאת" שבכתוב הב' הלא ודאי קאי על המקום, דזהו מקום המנוחה לעד, וילמד "זאת" על "זה", דלענין אזהרת קביעות המקום נאמר, ולאסור לעולם שאר המקומות, הן לבנין הבית והן להקרבנה].

ועדיין עלינו לחפש מקורו דהרמב"ם לאיסור זה שחידש כאן בפ"ע, לבנות בית לה' שלא בירושלים, אף בלי להקריב בו (ועיי' בזה באוצר הספרי להגר"מ זעמבא, קדושת עבר הירדן. ועוד. ויש להעיר ממדרש תהלים מזמור ד דהי' דוד מצטער עד שהרחיב לו הקב"ה ומצא את מקומו של המקדש, שנא' ויאמר דוד זה הוא

כה"ג שאמרו תנאים, דמבאר הש"ס "מאי ואומר כו'" ומפרש דבא להשיב על איזו קושיא נוספת העלולה לעלות לאחר עיקר הענין הנלמד מן הכתוב שלפנ"ז. וא"כ י"ל דהכתוב הראשון שהביא הרמב"ם כאן הוא המקור לכל האיסורים שהזכיר, ולכן עדיף הוא על הכתוב דפ' ראה, כי בו דוקא מתבארים ב' האיסורים ששנה כאן.

כי הא דפ' ראה "כי לא באתם גוי" הלא בא בהמשך להכתוב הקודם "לא תעשון גוי איש כל הישר בעיניו", והיינו לענין הקרבת קרבנות (כנ"ל מפרש"י בארוכה), ורק שלאח"ז מבאר הכתוב טעם החילוק והשינוי הלזה לענין הקרבנות, שישתנה הדין כשתעברו את הירדן, אשר הטעם הוא כי "פה" ו"היום" "לא באתם אל המנוחה גוי", הרי דהכתוב "לא באתם גוי" לא עסק מעיקרו אלא באיסור דהקרבת קרבן חוץ ל"מנוחה" ו"נחלה", ולא לעצם בניית הבית במקום זה דוקא ולא במק"א.

מישא"כ הפסוק הא' שהביא הרמב"ם הלא נאמר בו יחדיו ע"ד ב' עניינים הנ"ל: (א) איסור דבנין בית לה' חוץ לירושלים - "זה הוא בית ה' האלקים", (ב) איסור הבמות - "וזה מזבח לעולה לישראל". עיי' בפירוש רש"י לדה"י שם, דמשמעות הכתוב היא הוראה ד"מכאן ואילך" יהי' זה מזבח לעולה כו', "שכל שמבקש לה' להקריב לו קרבן יצא ויקריב על אותו מזבח".

והכתוב הב' שמביא, בא כתוספת ביאור והסברה בטעם האיסור ("ואומר"), "זאת מנוחת עדי עד" - דמכיון שקדושת המקדש היא באופן ד"עדי עד", וכמ"ש

בית האלקים). וראה גם לשונו בהל' ביאת מקדש פ"ט הי"ד והל' מעה"ק פי"ד ה"ז.

וי"ף בכמה אופנים, ומהם – דנלמד במכש"כ וק"ו מן הפרט אל הכלל, דאם ענין פרטי דהקרבה נאסר במק"א, כ"ש וק"ו דהבנין בכללו אסור, והרי הרמב"ם לשיטתו הידועה דהקרבה בהבית ה"ז סו"ס ג"כ פרט מתוך מצות בניית הבית, כי לשיטתו גדר חובת הבנין הוא מה שצריך לבנות "בית מוכן להיות מקריבין בו קרבנות", כלשונו ריש הל' ביהב"ח (והיינו

שאם אין הבית מוכן ומוכשר להקרבה לא נתקיימה המ"ע ועשו לי מקדש, עיי' בזה בארוכה בחידושים וביאורים להל' ביהב"ח סי' א ועוד), וא"כ הקרבה הלא היא ההבאה בפועל דענינו ומהותו של חיוב בניית הבית, שכל הגדרת חובת הבני' היא להציב בית המאפשר ההקרבה, וא"כ פשיטא במכ"ש דגם עצם הבית אין לבנותו במקום שאי אפשר להקריב שם, וק"ל נודו"ק דהאיסור הוא רק "לבנות בית דה"ח" – בית המקדש, כהגדרתו ההלכתית – ולא בית שהוא בהגדרה אחרת].

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

ניצול הכשרונות לקדושה

החובה והזכות לנצל את הכשרונות במידה המלאה והסיוע הניתן
לכך מלמעלה

כָּל הַזֶּהב הָעָשׂוּי לְמִלְאכָה בְּבֵל מְלָאכַת הַקֹּדֶשׁ

לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא – בשביל המשכן ובשביל בית המקדש
(פקודי לט, כד. שמואל רבה רפליה)

הכשרון ניתן לבניית המשכן שבלב

...במדרש בפרשתנו מובא "לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב ולמה נברא – בשביל
המשכן ובשביל בית המקדש".

המוסר השכל לכל אדם הוא, שכשרון שהקב"ה העניק לו, נברא בשביל המשכן
ובשביל ביהמ"ק שבלב כל אחד, ורק בזכות זה ראוי להשתמש בו גם בעולם.

(תרגום מאגרות קודש ח"א עמ' רג)

מזמינים לו מלמעלה כהנה וכהנה

...יהי רצון שינצל כל אפשרויותיו להחזקת היהדות המסורתית . . שבניצול הכשרונות
והאפשרויות הרי הם הולכים ומתרבים.

כי הנשמה היא בצלם ודמות אדם העליון, והגוף הוא מעין ודוגמת הנשמה, ורואים
בגוף שכלל שמשמשים ומתעמלים באיבר מן הגוף – כן יתפתח ויגדל כוחו, והוא
הדין בכוחות הנפש, וכן הוא בניצול האפשרויות – שהמנצל אותן במילואן מזמינים לו
מלמעלה כהנה וכהנה.

ואם תמצא לומר, זהו עניין מי שיש לו מנה רוצה מאתיים – ברוחניות, שאין הכוונה

עונש שלעולם לא יהי' לו לאדם סיפוק רוחני, אלא אדרבה כיוון שרכש "מנה" מזכים אותו ברצון חזק לרכוש "מאתיים", ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

(אגרות קודש חכ"ג עמ' כו)

החובה לנצל את הכשרונות במידה המקסימלית

...הנני רואה כחוב וזכות, לגעת בנקודה נוספת בקשר לכתבו שהי' מורה, שזה מוכיח שיש לו כשרון בתחום החינוך וההשפעה. רצוני להדגיש בזה, שכל אדם שהתברך בכשרונות מסוימים, באה יחד עם זה גם חובה, זה מחייב אותו לנצל את כשרונותיו, ולא רק לעצמו אלא גם לכל הסביבה, במידה הגדולה ביותר. וכשלוקחים בחשבון שכל חלקי העולם כרוכים בקשר הדוק וקשורים זה בזה, הרי אי ניצול הכשרונות, או שלא במלוא המידה, אין זה "עסקיו הפרטיים" כפי שאומרים כאן, אלא זה מפריע למהלך כל העולם סביבו.

כדרכם של חז"ל הכניסו גם הנכתב לעיל במשפט קצר, כפי שמנוסח על ידי המורה הגדול הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד): "צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות וגרם לו תשועה והצלה".

בכבוד ובתקוה לבשורות טובות.

(תרגום מאגרות קודש חכ"ב עמ' רצ"ט-ש)

אופן היגיעה - לפי הכשרונות

...במה שכותב שאינו רואה סימן ברכה בהלימוד, הנה על פי מאמר רז"ל "יגעת ומצאת תאמין", הכוונה בזה יגיעה שלו, היינו לימוד באופן המתאים לכוחותיו וכשרונותיו הוא יעמול וייגע בתורה, ומוכן שבעל כשרונות טובים איננו יוצא בזה שלומד כהבעל כשרונות רגילים, שהרי בערכו איננו יגע.

וכיון שאין אדם מעיד על עצמו, הנה האמת בזה יכול להוודע מהראש ישיבה והמשפיע שלו שהרי מכירים הם אותו וכשרונותיו התמדתו ושקידתו.

(אגרות קודש ח"א עמ' מב)

לחפש הזדמנות לניצול הכשרונות

...מובן אשר מזמן לזמן דורש אני מהנעשה את מר והנתינה לו כבר האפשריות

לנצל הכוחות והכשרונות שחונן בהם, ניצול כפי האפשרי והדרוש, ומצערני שעד עתה לא נתגשם הענין. ותקותי שלמרות זה הרי מצדו יעשה כל התלוי בו למצוא אפשריות האמורה...

(אגרות קודש חכ"ו עמ' רסח)

ניצול הכשרונות להפצת היהדות בטהרתה

הנני להביע לכב' איחולי שינצל הכשרונות שחונן בהם, כעסקן בעל מרץ, נאה דורש, אשר כוחו בפיו ובלבבו לעשותו, היינו במחשבה דיבור ומעשה, כביאור לשון הכתוב בתניא קדישא לרבנו הזקן (פרק יח), אשר השנה היא שנת המאה וחמשים להסתלקותו - להפצת היהדות המסורתית בטהרתה, בלי פשרות, שדוקא בדורנו זה, דור נבון מחמת טשטוש הגבולים המבהיל, יש לשמור ביתר שאת על הסייגים וגבולים שגבלו ראשונים; וכן אחל לו הצלחה ללכת מחיל אל חיל בפעולותיו למען החנוך על טהרת הקדש. ויהי רצון שיעשה בכל זה מתוך שמחה וטוב לבב.

(אגרות קודש חכ"ג עמ' לה)

ניצול העט והעת

וכיון שכל ענין הוא בהשגחה פרטית, ארשה לעצמי לנצל הזדמנות זו להביע תקותי - בראותי אשר עטו בידו, ובודאי גם עתו בידו, להפיץ מחשבות ורעיונות ועד שיגיעו לכמה וכמה חוגים - שמנצל כשרונותיו להפצת עניני תורתנו, הנקראת תורת-חיים, זאת אומרת הוראה בחיים, וביחד עם זה נקראת גם כן תורת אמת, שההוראה מגלה האמת בכל דבר.

ובפרט אשר בטבע בני אדם, כשיש למישהו השפעה באיזה שטח שיהי, הרי זה מוסיף בהשפעתו גם בשאר השטחים, כולל עניני אמונות ודעות.

(אגרות קודש חל"א עמ' כמ"ג)

על פי קטעי המכתבי-עת המצורפים במכתבו - הרי חונן בכשרון ספרותי, ותקותי אשר מנצלו ככל האפשרי - להפצת דבר ה' ותורתו תורת אמת (היינו שאין שייך בזה פשרה וגם לא שינוי ממקום וזמן א' - לב'. וק"ל). והרי אף זוהי דרישת השעה, ובפרט בארץ הקודש ובתקופתנו רבת המבוכות.

(אגרות קודש חכ"ו עמ' שלא)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

נטילת ידיים בעבודת ה'

הסרת הרוח הרעה של הנחות העולם; נטילה לסעודה בסדר דקדושה; המים - שכל אלקי הבא ממוח הדעת

וַיֵּשֶׁם אֶת הַכִּיֹּר בֵּין אֶהָל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מִים לְרַחֵץ

מכאן אמרו תיכף לנטילת ידיים ברכה

(פקודי מ, ל. לקח טוב)

נטילת ידיים - לקליפות לא תהיה אחיזה בציפורניים

הלכות נטילת ידיים הן הלכה ערוכה ומסודרת בגליא שבתורה. [אכן, כל הענינים [שבהלכה], ישנם [גם] בעבודה בנפש האדם - שהם הפנימיות והנשמה של ההלכה בגליא שבתורה.

הלכות פסקות הן ש"אדם מועד לעולם בין שוגג ובין מזיד בין ער ובין ישן" ו"ידיים עסקניות הן".

[ביאורם הרוחני של ההלכות האלה הוא:]

"אדם מועד לעולם" - מדריגת 'אדם' בתפקידו של האדם הוא אחראי למעשיו תמיד, ללא חילוק אם בשוגג או במזיד, אם ער או ישן.

"ידיים עסקניות הן" - הכוונה שתכונת הידיים היא שהן עסקניות ופעילות. לאצבעות הידיים יש ציפורניים, ותחת הציפורניים מתקבץ לכלוך. הוזהר הקדוש אומר "בטופרהא אחידן" - לקליפות יש אחיזה בציפורניים. [לפי זה, ענין נטילת ידיים - רחיצת הידיים - הוא, שלקליפות לא תהי' אחיזה בציפורניים.

החיות בציפורניים היא חיות מצומצמת, לכן יכול להיות שם מקום אחיזה לקליפות. בפרט כאשר מתקבץ שם לכלוך, שאז הלכלוך הוא חיות לקליפות, ואז גם נטילת ידיים לא מועלת. נטילת ידיים בבוקר, ונטילת ידיים לסעודה, הן רק כאשר הציפורניים נקיות.

לקראת שבת

כא

משמעות הדברים: ידיים הן מידות, ולמידות יש ציפורניים, שזהו אחד החילוקים באופן הפעולה של שכל ומידות. [הוי אומר:] השכל מבאר [את המציאות] בהגיון ובמתינות, ואילו מידות קורעות ודוקרות. באיזו מידה שהאדם נמצא, הן באהבה והן בשנאה, הכל בא בדוקרנות ובלהט.

זו הכוונה בנטילת ידיים: לשפוך מים – הכוונה לשכל – כדי לנקות את המידות מהתכונות הדוקרניות והלוהטות שלהן, שהמידות יהיו תחת השפעת השכל.

העברת הרוח רעה והרמת המידות

רחיצת המידות [ע"י השכל, כאמור] קיימת בשני אופנים:

אופן אחד הוא נטילת ידיים שחרית, שכוונתה היא לנקות את הידיים מהרוח הרעה שבאה מהחושיך של הנהגות העולם. אופן רחיצה זה הוא בסירוגין, לאט לאט, לנקות מעט את המידה הזו, מעט את המידה האחרת, לפי הסדר, עד שרוחצים ומנקים את כל המידות.

האופן השני הוא נטילת ידיים לסעודה. כאן הדבר כסדרן, כי ענין הנטילה אינו לנקות ולהסיר את הרע אלא לקדש את המדות. כאן זה צריך להיות כסדרן והשפשוף הוא התכללות [=שילוב] המדות. בקדושה כל המדות צריכות להיות מידה אחת.

במידת האהבה או במידת היראה לא די. כל המידות צריכות להיות תחת השפעת השכל, ואז הן כולן מעורבות, הן משפיעות זו על זו לטובה, שאז היא שלימות מעלת האדם.

אברהם אבינו הי' אוהב ה'. לאחר ניסיון העקידה כתוב "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה". על ידי ניסיון העקידה, הגיע אברהם אבינו לשלימות של מידת היראה. [ואז הגיע לשלימותו, כי] התכללות אהבה ויראה [היא ה]מביאה את השלימות הגדולה ביותר של האדם.

לכן נוסח הברכה על רחיצת הידיים הוא "על נטילת ידיים", להשמיענו את שני האופנים כיצד לתקן את המידות:

נטילת ידיים שחרית, שענינה העברת הרוח הרעה הנעשית מהחשיבה הנובעת מהנהגה לפי הנחות העולם, פירושה – לקחת את המידות הטבעיות והרגילות מהנחות העולם; נטילת ידיים לסעודה, פירושה – להרים את המידות, כמו שכתוב "שאו ידיכם קדש".

כוחו של אדם בר דעת

המים בהם רוחצים את הידיים, צריכים להיות כשרים על-פי התורה. [המים גם] צריכים להיות בכלי שלם, והכלי צריך להיות לו תוך, ומוכרחים לשפוך את המים על

הידיים בכוח גברא בר-דעת.

[משמעות הדבר:] השכל המטהר ומעלה את המידות צריך להיות שכל אלקי של שלימות המוחין, עם תוך פנימי, שכלי ההשגה האלקית נוגע בעבודה.

אף שהרחיצה, הן באופן הטהרה והן באופן ההעלאה, צריכה להיות בכוח גברא, כלומר, בתוקף של השגה אלקית - עם זאת התוקף צריך להיות מצד מוח הדעת, אשר מוח הדעת הוא שלימות המוחין.

זהו שבזמן הבית המזבח הי' מכפר, וכעת דוקא "שולחנו של אדם" - שלימות המוחין המשפיעים על המידות - מכפר עליו.

(תרגום מספר המאמרים - אידיש עמ' 159 ואילך - ספר המאמרים אידיש המתורגם עמ' 249 ואילך)

הוספה

לקט מתוך דברות קודש
בענייני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

עיקר העיסוק - בחינוך ילדיו שלו

למרות ההבטחות 'במידתו של הקב"ה' אברהם לא הסתפק עד שיובטח לו שבנו שלו ימשיך דרכו / אין להסתפק בניצחונות, כיבוש העולם, הפצת היהדות וכו' - העיקר שילדיו שלו ימשיכו בדרך זו / צריך בשביל זה להתמסר ולהקריב "קרבנות"

דובר כמ"פ שמפרשת השבוע ניתן תמיד למצוא לימוד והוראה בנוגע לכל ענין שיהודים באים במגע עמו;

בפרשת השבוע, בחלק הפרשה השייך ליום זה (חמישי דפ' לך לך) מסופר שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שכר רב ("אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד"), ועל זה השיב אברהם להקב"ה אשר אין לו תועלת בריבוי השכר - כאשר אין לו בנים, וכל מה שיש לו יירש אליעזר וכדברי הפסוק "מה תתן לי ואנכי הולך עירי גוי' הן לי לא נתת זרע" ומה תועלת בכל אשר תתן לי "והנה בן ביתי - אליעזר - יורש אותי".

אך בינתיים, מוסיף אברהם ומתאר את דמותו של אליעזר - שגם פרט זה הוא חלק מכללות הסיפור שנכתב בתורה. ומזה מובן שפרט זה מוסיף בהבנת ההוראה שרוצה התורה ללמדנו מסיפור זה כדלקמן.

כאשר אברהם מדבר אודות אליעזר - שהוא (ולא בנו) עתיד לירש את כל אשר לו - מדגיש אברהם: "בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר".

בכך מדגיש אברהם את מעלותיו של אליעזר - כפי שמפרש רש"י "בן משק ביתי - שכל ביתי ניזון על פיו", היינו, שכאשר אברהם צריך לנהל את עסקיו ("פירן זיינע געשעפטן"), אליעזר מנהל עבורו את עסקיו, ועושה זאת בהצלחה.

"עד דמשק" - "שרדף המלכים עד דמשק", היינו, שכאשר אברהם אבינו הוצרך לילך במלחמה, ניהל אליעזר את המלחמה וניצח בה.

"עד דמשק" - בנוטריקון "דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים", היינו, שכאשר אברהם לומד תורה ומפרסם בעולם אודות הקב"ה שהוא בורא העולם וכו', הרי אליעזר הוא זה

שמקבל תורתו וממלא השליחות שלו לפרסמה בעולם.

חצי עבודה בלבד

ולכאורה אינו מובן:

מצד תוכן הסיפור ע"ד טענת אברהם להקב"ה "מה תועלת בכל אשר תתן לי" - מספיק שיאמר אברהם "הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אותי", היינו, שהיורש שלי הוא אדם זר;

לשם מה מדגיש אברהם אבינו - בטענתו שהיורש שלו הוא אדם זר - שאדם זר זה הוא אליעזר שיש לו כל המעלות הכי נעלות, ומה נוגע לנו הדבר - שבשביל זה מספרת לנו התורה אודות השבחים ששיבח אברהם את אליעזר?!

והביאור - שבענין זה יש הוראה עמוקה שמאירה את כללות הסיפור באור חדש:

טבעו של אדם - שרצונו וחפצו שתהי' לו הצלחה באותם עניינים שמתייגע בהם.

יש בני-אדם שהחיות והלהט שלהם הוא בענייני עסק ומסחר. יש בני-אדם שהדבר שמעניין אותם הוא כיבוש מדינות חדשות, ועד ל"כיבוש העולם". ובדקות היינו, שדות-פעולה חדשים שצריכים לכבוש מאחרים ולהוכיח שמצליחים בהם יותר. ויש בני-אדם שכל מעיינם הוא בהפצת אמונתם ותורתם - המכונה "אידיאל" שלהם - שיתפרסמו בכל העולם.

ולכאורה, הצד השווה שבכולם, שכאשר רואים הצלחה בענייניהם - הצלחה בהפצת אמונתם ותורתם, הצלחה בכיבוש שדות-פעולה חדשים, או הצלחה בהרחבת העסקים ופיתוח עסקים חדשים - משיגים הם בכך את הרעיון המרכזי והתכלית המרכזית של חייהם.

על כן באה התורה ומספרת לנו - שכל זה אינו אלא חצי עבודה ("א האלבע אַרבעט"):

מתי יכול להיות אדם מרוצה ושמח מהפצת אמונתו ותורתו בכל מקום, מכיבוש שדות-פעולה חדשים, ומההצלחה בפיתוח העסקים, מתי יכול לראות בזה תכלית ומטרה, ומתי יכול להיות בזה תענוג ("געשמאַק") - אך ורק כאשר יודע שכל העניינים האלה יועברו וימשיכו להתנהל (לא ע"י אדם זר, אלא) ע"י בנו דוקא!

"הן לי לא נתתה זרע"

טבעו של אדם - שאינו מסתפק בכך שהעניינים שלו ימשיכו להתנהל ע"י אדם שיוכל לקחת על עצמו את כל העניינים, אלא רצונו וחפצו שהעניינים שלו ימשיכו להתנהל ע"י בנו דוקא.

וזהו שאברהם מדגיש את מעלותיו של אליעזר בדברי טענתו להקב"ה "הן לי לא נתתה זרע":

גם כאשר ישנו עבד מסור כמו אליעזר ("בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר"), שבוודאי ימשיך לפרסם תורתו של אברהם, להרחיב את עסקיו, ולכבוש את כל המדינות שרוצה אברהם לכבוש - אומר אברהם להקב"ה שלא זה הוא השכר שמבקש ממנו ("מה תועלת בכל אשר תתן לי");

רצונו וחפצו של אברהם - שיהיו לו ילדים שלו ("אייגענע קינדער"), אשר הם יהיו אלה שימשיכו את כל הפעולות והעניינים שעבורם נלחם, עבורם מסר נפשו, ועבורם ביקש מהקב"ה ברכת הצלחה!...

ענין זה מהוה לימוד והוראה לכאו"א מאתנו:

כאשר מנהלים מערכה ולוחמים עבור אידיאל מסויים, עבור הפצת תורה, שיגיעו הדברים בכל פינה - אין זה מספיק;

יש להבטיח שהילדים וכל בני המשפחה ("די אייגענע קינדער און די אייגענע מיטגלידער פון דער משפחה") יהיו "ממשיכים" נאמנים ("געטרייע נאָכפֿאָלגער"), ולא רק "ממשיכים", אלא גם "מתחרים" ו"לוחמים" נאמנים ("געטרייע נאָכטוער און קעמפער") - למען אותו אידיאל ואותה תורה שעבורם נלחמו אביהם וזקניהם!

וכל כך חשוב ונוגע דבר זה - שגם כאשר הקב"ה נותן שכר רב ("שכרך הרבה מאד"), ועד לשכר הגדול ביותר שביכלתו של הקב"ה ליתן ליהודי ולכל-אדם, הרי, כל זמן שחסרה הוודאות בהבטחת המשך הדברים ע"י בנו דוקא, אינו מרגיש שום תועלת בכל השכר, ובכל המלחמה שניהל במשך כל ימי חייו!

גדולי ישראל - חינוכו ילדיהם במיוחד

ולכן מצינו שגדולי ישראל - החל ממשה רבינו ועד לדורות האחרונים - הטילו את מלוא כובד המשקל על ענין החינוך, לחנך ילדי ישראל להיות ממשיכים נאמנים לכל העניינים שעבורם נלחמו יהודים ומסרו נפשם במשך כל הדורות.

גדולי ישראל לא הסתפקו בהכרזות והצהרות שצריכים לפעול למען עולם של צדק וישר ושלום, אלא השתדלו ופעלו שהילדים שלנו, הנכדים שלנו והמשפחה שלנו, הם יהיו נושאי הדגל עבור כל האידיאלים שעבורם מסרו נפשם יהודים במשך כל הדורות.

ענין זה אינו דבר נוסף, אשר, אם יצליחו לפעול אזי טוב, ואם לאו - גם לא נורא; ענין זה הוא עיקר שכרו של אדם עבור כל העניינים שנלחם עבורם וניצח במשך כל ימי חייו - כשיש לו אפשרות לחנך ילדים שימשיכו בדרכו הוא.

חשיבות החינוך מודגשת גם בקריאת שמע פעמיים בכל יום:

כאשר יהודי קם בבוקר, בהתחלת היום - קורא הוא "שמע", ובסיום היום, קודם שישן - חוזר וקורא "שמע".

ומהענינים העיקריים שנקבעו בקריאת שמע הוא ענין החינוך - "ושננתם לבניך". וזהו שאומרים ליהודי: בנוגע לכל הענינים שעבורם הנך מתחיל ומסיים את היום ב"שמע ישראל", עליך לזכור שצריך להיות ההמשך והסיום ד"ושננתם לבניך", למסור וללמד ולנטוע את הדברים בהילדים, שימשיכו לילך בדרך זו.

וזהו השכר האמיתי שמתברך יהודי ופועל אצל הקב"ה - שהפצת התורה, כיבוש המדינות וכל עניני העסק, ימשיכו ויתנהלו לא רק ע"י אדם טוב ואמיתי, כמו אליעזר, אלא שכל העניינים ימשיכו ויתנהלו ע"י בן או נכדו ("אן אייגענעם זון אָדער אַן אייגענעם אייניקל") דוקא.

אין להירתע מ"הקרבת קרבנות"

ומכאן באים להמשך הפרשה - שהקב"ה אמר לאברהם "קחה לי עגלה וגו'", "בזכות הקרבנות":

כל דבר טוב - צריך להיות קשור עם "קרבן", היינו, הקרבה עצמית. דבר טוב לא יכול לבוא בקלות. כאשר דבר מסוים בא בקלות, ה"ז הוכחה שאין זה דבר חשוב, ובאותה קלות שבא הדבר, ה"ה הולך ומסתלק. ולכן יש צורך בענין של קרבן דוקא. ובזה גופא - ככל שתגדל מעלת הדבר. צריך להיות גם הקרבן גדול יותר.

ועד"ז בנדו"ד, כאשר רוצים שתהי' לא רק הצלחה ונצחון בכל הענינים, אלא שיהי' גם המשך העניינים ע"י הילדים שלנו ("אייגענע אידישע קינדער") - צריכים להיות מוכנים ולא להירתע מעניינים של קרבנות, כלומר, להקריב מעצמו עבור העניין, ובנדו"ד - ע"י ההשתתפות בממונו כו'.

וכפי שאמר א' העסקנים: מה שיותר - טוב יותר ("וואָס מערער איז אלץ גלייכע ר"), ואם יהי' ב' פעמים ככה או ג' פעמים ככה - מה טוב, וה' פעמים ככה - בודאי טוב וחשוב יותר.

(ב) צריכים להשתדל, אשר התעסקות הבעל בפרנסה תהי' באופן כזה אשר יהי' לו פנאי מספיק ללימוד התורה – מספיק כנדרש עפ"י תורה ממנו, אף אשר עי"ז יתעסק פחות בעניני פרנסה. וכל המחמיר בזה הרי זה משובח.

ייתכן אשר הבעל, להיותו מבחוק להנהגת הבית, יטעה ויחשוב על כמה פרטי הוצאה שבבית, אשר בני ביתו לא יוותרו עליהם וענינים עיקריים הם. הנה על האשה שהיא בפנים הענין, להסביר לבעלה אשר ענינים טפלים המה, ולדרוש ממנו ובתוקף שלא לוותר על ענינים של תומ"צ בשביל ענינים של מה בכך.

(פורים תשי"ז)

כמו חובת ומצוות הנחת תפילין!

האמור שצריך לפעול גם על הזולת, ובפרט על בני הבית – צריך לעשות לא סתם כדי לצאת ידי חובה ("גלאט פון יוצא וועגן"), אלא אכן צריך להיות מונחים בכך ("מ'דארף טאקע זיין אריינגעטאן אין דעם").

וכפתגם הידוע מכ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע: כשם שהנחת תפילין בכל יום היא מצוה מדאורייתא על כל יהודי, ללא חילוק אם הוא גדול בתורה או איש פשוט, כמו"כ חוב גמור על כל יהודי לחשוב בכל יום, לכל הפחות, חצי שעה, אודות חינוך הילדים,

ראשית דבר – להקציב סכום כסף לחינוך הילדים

ישנם ענינים בהנהגת הבית, אשר הבעל – להיות שהוא מבחוק להנהגת הבית – חושב שזהו נוגע להחזקת הבית (קיום הבית, שלום בית) ולחינוך הבנים והבנות, ומשום זה הוא מוותר על כמה ענינים עיקריים. אמנם האשה – להיות שהיא בפנים הנהגת הבית – יודעת היא אשר אין הענינים עיקריים כלל, ובכגון-דא כתיב "שמע בקולה".

וכללות הענין בזה – שבכל הקשור להנהגת הבית צריך הבעל להתחשב עם דעתה של "עקרת הבית" שעומדת בתוקף וחוזק שיש לוותר על ענינים טפלים לטובת שלימותם של הענינים העיקריים, והיא זו שיוודעת על מה יכולים לוותר בענינים גשמיים שבגשמיים, לטובת ענינים הרוחניים שבגשמיים, בידעה שוויתור זה (לא זו בלבד שלא יפגע, אלא אדרבה) יסייע עוד יותר בשלום בית ובהרחבת הבית.

מובן אשר לא כולם שווים בזה, אמנם, הנקודה הכללית והעיקרית בזה היא:

(א) מהמעות שמרוויחים להכנסת הבית, הנה, ראשית דבר, צריך להקציב הסכום הדרוש לחינוך הבנים והבנות בדרך התורה והמצוה [ופשוט, שאין להסתפק בלימוד של שעתיים או ארבע שעות ליום, אלא כל המרבה הרי זה משובח], והנשאר יהי' לכלכלת הבית.

ולעשות כל מה שבכחו, ואפילו למעלה מהכחות, לפעול בהילדים שילכו בדרך שמחנכים אותם.

לכאורה, למה הזכיר כ"ק אדמו"ר הרשב"ב מצות תפילין דוקא, הרי ישנם עוד כו"כ מצוות? – אלא אחד הרמזים בזה, לפי שמצות תפילין היא לא רק מצוה מעשית, אלא ענינה הפנימי הוא: שעבוד המוח ושעבוד הלב, כמ"ש בשו"ע ובתניא. וכמו"כ צריכה להיות השפעתו על בני הבית: יש לעשות זאת לא רק כדי לצאת ידי חובתו, אלא להכניס בזה את המוח והלב.

וכאשר אינו מסתפק בעבודה עם עצמו, אלא הוא עוסק – ולא סתם עוסק, אלא מתוך שעבוד – להציל עוד יהודי ממים הזידונים של המבול, ולהכניס אותו בתיבה – אזי בטוח הוא

גם בנוגע לעצמו, שישאר בשלימות. והביאור בזה:

על כל ענין צריכים סיוע מלמעלה. ולכן, לאחר שנה נכנס כבר לתיבה, הוצרך להיות "ויסגור ה' בעדו" – סיוע מלמעלה.

כאשר נכנסים לתיבה – תיבות התורה והתפלה – בכח עצמו, אזי יכול להיות שיהי' זה לגמרי שלא כדבעי.

וכמאמר רז"ל "שלא ברכו בתורה תחילה": בברכת התורה אומרים "אשר כו' ונתן לנו את תורתו", וחותרים "נותן התורה" – נותן לשון הוה – היינו שיודע שמקבל את התורה מהקב"ה; אבל "שלא ברכו בתורה תחילה", פירושו, שבלמדם תורה שכחו על נותן התורה.

(שבת פרשת נח תשי"ז)